

FAMILIEKUNDSKAB

Blandt de nye discipliner, der i henhold til lov af 7. juni 1958 skal tages op, er *familiekundskab*. Det hedder herom i folkeskolelovens § 17, stk. 5:

»Fra 7. skoleår skal der gives undervisning i familiekundskab som led i undervisningen i fag, hvortil de under familiekundskab henhørende emner naturligt knytter sig.«

Det er ikke blot i hovedskolen, faget skal med på undervisningsplanen. Det hedder om undervisningen i realafdelingen i § 21, stk. 1:

»Efter ministerens nærmere bestemmelse gives der undervisning i familiekundskab.«

Selv om det drejer sig om et nyt krav i loven, kan det med rette hævdes, at man ofte i den hidtidige skole er kommet ind på emner, der vedrører familiens problemer. En række fag frembyder naturlige muligheder herfor.

I de senere år er der ud fra den betragtning, at der i familiekundskab ligger gode muligheder for en interessebetonet og værdifuld undervisning såvel inden for folkeskolen som i ungdomsskolen, udfoldet

mere systematiske bestræbelser for at indkredse de problemer, der med rimelighed kan tages op under denne emnekreds.

Under drøftelsen af spørgsmålet er udvalget kommet til den opfattelse, at det endnu ikke er muligt at give en fyldestgørende redegørelse for indholdet og omfanget af undervisningen. Dette skyldes to forhold. Først og fremmest det principielle, at familiekundskab er et så vidt spændende felt, at udvælgelsen af emner bliver meget vanskelig, og dernæst - og det er i denne situation væsentligst - at der ikke foreligger særlig fyldige erfaringer om de emner, der bedst og mest hensigtsmæssigt kan indpasses i skolens undervisning. Udvalget ønsker i denne forbindelse at understrege, at emnekredsen omfatter problemer, der af eleverne ofte vil blive vurderet i lyset af deres egen situation. Det er derfor nødvendigt, at der ved undervisningens gennemførelse tages hensyn hertil. Med disse forbehold er det muligt at angive nogle hovedretningslinjer for undervisningen. Man har her samlet sig om følgende:

Familien i historisk og geografisk belysning.

a. historisk.

Man kan her skildre, hvorledes familielivet fra de ældste tider i de allerfleste samfund har været en grundlæggende faktor i samfundsdannelserne.

De enkelte familiemedlemmers indbyrdes forhold har skiftet i historien, og det vil være naturligt - når man gennemgår historiske tidsafsnit — da også at komme ind

på de synspunkter, man til de forskellige tider har anlagt. Det vil bl. a. være rimeligt at undersøge, hvorledes børnenes stilling har været til de forskellige tider, hvorledes opdragelsen, undervisningen og oplæringen har fundet sted og hvilke pligter der har påhvilet dem.

Af interesse vil det også være at belyse den udvikling, der har fundet sted med

hensyn til moderens stilling i hjemmet, et forhold, der jo er påvirket stærkt af den politiske, sociale og tekniske udvikling.

b. geografisk.

Således som det er påpeget i kapitel 9, vil det være værdifuldt, om man på forskellige klassetrin behandler »tværgeografiske« em-

ner. Nogle af disse emner kan og bør efter udvalgets mening hentes fra familielivet og dets ydre vilkår, karakteriseret ved bolig, klædedragt, føde, levevis, skikke og sædvaner, herunder familiemedlemmernes indbyrdes placering etc. - De betydelige forskelle, som geografiske forhold betinger, rummer meget stof med direkte tilknytning til familiekundskab.

Familien i samfundsmæssig belysning.

En væsentlig del af familiekundskaben hører naturligt til samfundskundskabsundervisningen. Ja, egentlig er familiekundskab et velegnet udgangspunkt for den videre undervisning i samfundslære. Familien er jo det mindste samfund, man kender, og det vil være let at fange elevernes interesse for de fælles problemer, dette lille samfund rummer. De bestemmelser, der gælder med hensyn til indgåelse af

ægteskab, ægteskabets retsvirkninger, børnenes stilling, forældremyndighed m. v., er nogle af de juridiske spørgsmål, der knytter sig hertil.

Endvidere vil man let føres ind på spørgsmål som mødrehjælp, børneinstitutioner, skole- og uddannelsesforhold, i det hele taget spørgsmål, der har med den sociale og kulturelle lovgivning at gøre.

Familien og dens økonomiske problemer.

Hjemmets økonomi er en omfattende emnekreds med mange muligheder for en interessebetonet undervisning, der på en organisk måde kan gå ind i regneundervisningen.

I kapitlet om *regning og matematik* er der da også givet anvisning på, hvorledes man fra 7. skoleår kan beskæftige sig med elementære regnskabsføringsproblemer. Udgangspunktet i 7. skoleår må være den enkeltes økonomiske planlægning. Herfra kan man gå videre til familiens og samfundets budgetter.

Med basis i budgetlægningens problemer er der let adgang til at komme ind på

spørgsmål som *priser, lønninger, forholdet mellem producent og forbruger, reklamens indflydelse m.v.*

Emner som *opsparing og afbetaling* melder sig naturligt i denne forbindelse. Uden alt for megen brug af pegefingere vil det være af stor opdragende betydning, at børnene og de unge ledes ind på at anstille betragtninger over, hvordan de med bestemte formål for øje kan tilrettelægge en systematisk opsparing.

Den udbredelse, afbetalingssystemet har, gør det til en selvfølge, at man indgående belyser de problemer, der knytter sig hertil.

Familielivet og de ydre rammer.

Nær forbundet med en gennemgang af hjemmets økonomiske problemer er spørgsmålet om *boligens indretning*.

De forskellige boligtyper gennemgås.

Herunder vil det være af interesse at se på de økonomiske vilkår, der knytter sig til køb, leje m. v.

Af umiddelbar interesse for eleverne vil

det være at arbejde med *boliglære*: Hvordan indretter man en bolig, hvilke møbler skal man foretrække under givne økonomiske rammer etc., hvilke farver og hvilke stoffer bør man vælge? Disse og mange andre spørgsmål kan her tages op til undersøgelse.

Medens de økonomiske problemer kan

behandles i regnetimerne, vil det være naturligt, at klasselæreren (evt. i samarbejde med lærerne i *formning*, *håndarbejde* og *husgerning*) beskæftiger sig med de praktiske og æstetiske forhold, der knytter sig til boligens indretning (jf. kapitlerne om *formning*, *håndarbejde* og *husgerning*).

Familielivet i etisk belysning.

Denne side af familiekundskaben behøver ikke at være en selvstændig disciplin, men den må indgå i undervisningen som en synsvinkel, hvorunder problemerne ansues. Det er vigtigt, at børnene får øjnene op for, hvilke forudsætninger der må være til stede, for at et godt og harmonisk familieliv kan opbygges, hvorledes man må hjælpe hinanden, tage hensyn til hinanden, vise vilje til at give afkald på egne ønsker for at fremme andres velbefindende.

Den rolle, kammerater spiller for børn

og unge, rejser problemer, der ofte kan være af meget alvorlig karakter og få indgribende betydning for forholdet til familien og hjemmet. Derfor hører behandling af dette forhold også med til emnekredsen, og med det som udgangspunkt bør man komme ind på de farer, dårlige kammerater kan føre en ud i.

Fritidsinteresser: læsning, film, fjernsyn og sport er andre emner, der, når lejlighed gives, bør medtages i undervisningen.

Eksempler på undervisningsemner.

Det er i loven fastsat, at der skal gives undervisning i familiekundskab i tilslutning til fag, hvortil de under familiekundskab hørende emner naturligt kan knyttes, og den enkelte skole må da foretage den begrænsning, som hensynet til den tid, der er til rådighed, kræver.

Følger man denne fremgangsmåde, forudsættes det, at man ved de enkelte skoler gør sig klart, hvorledes opgaverne fordeles imellem fagene. Udvalget må mene, at det vil være heldigt, om den af klassens lærere, der underviser i historie med samfundslære - det fag, hvortil man knytter en betydende del af familiekundskabsemnerne -- er i kontakt med kollegerne, der underviser i de øvrige fag, hvormed emnekredsen har forbindelse. Derved kan man dels tage vigtige hensyn til det pågældende fag, dels undgå, at forskellige lærerkræfter tager samme stof op til gennemgang.

Ved undervisningsstoffets fordeling på klassetrinnene må man først og fremmest tage hensyn til elevernes modenhed. Der skal her fremføres nogle almindelige synspunkter:

7. skoleår.

For 7. skoleårs vedkommende vil det være hensigtsmæssigt, at man tager sit udgangspunkt i det enkelte barns situation og problemer. F. eks. kan dette ske i følgende relationer:

1. *Forholdet til familiens øvrige medlemmer*: hjælpsomhed, ansvar, pligter osv. over for forældre og søskende.

2. *Forholdet til kammerater*: hvad det betyder at have gode venner, de krav, man må stille til sig selv og dem.

3. *Forholdet til penge*. Man kan f. eks. tage sit udgangspunkt i den enkelte skoleelevs budget og derfra gå videre til en ung

mands og kvindes budget, efter at de er kommet ud i erhvervslivet. Undersøgelserne af de udgifter, der figurerer på disse budgetter, danner konkrete og gode udgangspunkter for en efter de unges forudsætninger afpasset undervisning i samfundsproblemer. Udgiftsposten *skatter* rejser spørgsmålet om, hvortil proventet bruges inden for kommune og stat, og dermed er der anledning til at gennemgå elementære træk af samfundshusholdningen inden for *skolevæsen, socialforsorg, retsvæsen, trafikvæsen, militærvæsen* etc.

På samme måde kan udgiftsposten *kontingenter* give eleverne indblik i den rolle, forenings- og organisationslivet spiller inden for samfundet, hvilken betydning f. eks. de store *erhvervs- og fagsammenslutninger* har i samarbejdet med lovgivningsmagten. Der ligger her den opgave at åbne elevernes øjne for betydningen af, at befolkningen lever med i disse mange bestræbelser som en af forudsætningerne for et levende og vågent demokrati.

Andre udgangspunkter for frugtbare samtaler og undersøgelser er udgiftsposterne *husleje* og *personlige udgifter*. Ikke mindst den sidste post rummer mange muligheder for at komme ind på spørgsmål, der stærkt interesserer børnene og de unge. Udgifter til *forlystelser, tobaksrygning* m.v. stilles let op i relation til *opsparingens formål*. *Afbetalingens* problemer melder sig naturligt i denne sammenhæng, og det stof, der her står til rådighed, gør det let at give en lang række eksempler.

4. Emnet *beklædningen* optager mange af børnene stærkt, og det er rimeligt at ofre nogen tid derpå. Der foreligger her et omfattende *historisk* og *geografisk* stof (jf. foranstående bemærkninger), som man kan inddrage i undervisningen. Men hovedinteressen vil vel knytte sig til aktuelle betragtninger over de unge og deres klæde- dragt.

5. *Værelset og dets udsmykning* er på samme måde et emne, der rummer gode muligheder på dette alderstrin.

8. og 9. klasse.

Elevernes større modenhed gør det muligt at udvide synsvinklerne. Medens man i 7. skoleår tager udgangspunkt i den enkeltes problemer, vil man naturligt i 8. og 9. klasse kunne tage *hjemmets problemer* som udgangspunkt.

Under emnekredsen *Mit fremtidige hjem* gennemgås en række væsentlige problemer, hvoraf her skal nævnes nogle:

1. *Ægteskabet*, herunder valg af ægtefælle, ægteskabslovgivning, skilsmisse og skilsmisellovgivningen.
2. *Økonomien i hjemmet*, herunder planlægning af udgifterne, regnskabsføring, afbetaling, opsparing, betragtninger over den gifte kvindes selverhverv, den ugiftes problemer m. v.
3. *Varekendskab, priser, lønninger* er eksempler på spørgsmål, man naturligt kommer ind på i denne sammenhæng.
4. *Boliglære*.

Med disse og tilsvarende emner som udgangspunkt er der - jfr. bemærkningerne under 7. skoleår - god anledning til at komme ind på samfundsproblemer i bredere sammenhæng.

Realafdelingen.

I det væsentlige vil den emnekreds, der er anført under 8.-9. klasse, være velegnet også i realafdelingen.

Under hensyntagen til den nære forbindelse, der er mellem familiekundskab og samfundkundskab, har udvalget fundet det mest hensigtsmæssigt, at undervisningen i de emner, der hører ind under familiekundskab, hovedsagelig finder sted i 3. realklasse.

Det anbefales dog, at man i løbet af 1.-2. realklasse optager spørgsmål hentet fra familiekundskab til behandling, når undervisningen på disse klassetrin i øvrigt giver naturlig anledning dertil.

Metoder og hjælpemidler.

De emner, der tages op under familiekundskab, appellerer i sig selv til stærk medleven fra elevernes side. Læreren fortæller, læsning af egnet materiale veksler med samtaler, diskussioner og skriftligt arbejde, hvorunder elevens arbejdsbog spiller en betydelig rolle.

Materialet til denne arbejdsbog bør i vidt omfang indsamles af børnene selv. Enhver by og enhver egn byder her på rige muligheder; besøg på udstillinger, i møbelforretninger, i købmandsforretninger, fabrikker, museer kan på fortrinlig vis supplere de egentlige undervisningstimer.